

שהביא בשם אליה רצה צבי קנ"ה [סק"א], דאפילו אחד שלמד אומר קדיש אם יש עשרה, אבל כתב דמסתבר שהאחד שלמד ילמד בקול רם, עפ"י דברי המג"א [סי' רל"ד סק"א], דטעם הקדיש לפי שנתקדש ש"ש, כלומר שאם למד בלחש מה קידוש ש"ש שייך בזה, עיי"ש. וכעת נדפס שו"ת מנחת אלעזר ח"ד, ראיתי שצבי ע"כ העלה שלא לומר קדיש בלחש שלמד, והביא כן בשם שו"ת אבן השוהם ומאירת עינים [סי' י"ט], גאון קדמון, וכתב דאין

לדמות לפורק על שמע או קדושה שאחד אומר כשיש עשרה, עיי"ש הטעם דאינו דומה. אבל כבר הבאתי בשם הלחם חמודות, דמשם מוצא מקור דברי המג"א, דשפיר דומה הא לדין פרוסה, וכן כל הבאים אחריו דימו הא לדין פורק על שמע, א"כ כדאים המה ליישב מנהג העולם ולסמוך עליהם, אבל רק האחד ילמד בקול וכנ"ל, ועיין שער אפרים הקדמון סי' י"ז, ודו"ק.

הק' ישכר שלמה טייכטהאל

סימן כא

קריאת שמע למפרע, וזכירת שבת בקריאת שם היום

1234567 789

ב"ה, משפטים תרצ"ג, פישטיאן יצ"ו.

כבוד אהובי שארי, הב' המופלג חו"ב, כמר מרדכי מאיר פריעדמאן נ"י, בן יקר לאביו, שארי הקרוב אלי, הגדול בתורה ובצדקות, איש אשכולות, כמור"ה ישראל פריעדמאן נ"י, בבאדן אצל וויען יע"א.

אלקים יתכן בני צמעות התורה והיראה, ושמחת לראות מעשי ידי אלצעותיך לסלסל בדברי תורה, וכי בן ניתן למר אהובי ידידי נ"י להיות גבר בגבורין, יתן השם שמהיה לאילן רצרי כראוי לכן גדולים כמות.

ועתה אצא לענין דברי תורה שהנעת לפני צענינים שונים, אבל לא אוכל להשיב לך על כולם מפאת רוב הטרדות אשר סביבי, ומזקנים אחזקו, עיין תשובות הרא"ש כלל ב' סי' י"ד, שהגיע להרשב"א כמה ענינים צפועים אחת, ועיין בתשו' הרשב"א סי' תס"א שלא השיבו על כולם, ועיין בקונטרס יוסיף דעת להגאון ר' שלמה קלוגר ז"ל, הנספח לספר נדרי וריזון סי' ל"ו, שכתב להגאון ר' יצחק שמעלקעס, שכתב לו בימי בחרותו הרבה קושיות צפועים אחת, שקשה להשיב על כולם ודי לו אם משיב על אחת או שמים, וכן כתב הגאון מפרעמיסלא בתשובות תפארת יוסף [או"ח סי' ל"ה], ואם אנשים גדולי ערך כאלו לא יכלו להשיב על כולם, מה יענה אוז קיר כמוני, על כן לא אשיב לך כעת רק על שמים הראשונים, וגם זה אך בקצרה.

א) העירות על מה שלא הזהירו צופרים להזכיר שם היום של ימי השבוע, והלא לפי הרמב"ן [שמות כ, ח] בפסוק זכור את יום השבת לקדשו [ד"ה וצמחלמא], עיי"ש, היה מן הראוי להיות תמיד נוהר להזכיר ימי השבוע בלשון יום הראשון יום השני וכן אינך, ולא בשם הפרטי שיש לכל ימי השבוע, למשל ואנטאג מאנטאג כו', וכדרך שהבאתי בצפרי טוב יבאל [נדפס במשנה שכיר

חלק א' סי' ק"כ] בשם העין יעקב [ריש פרק א' דמגילה בפירוש הכותב], שהזהיר שלא לכתוב על חדשי העמים מנין שלהם, שהם מחשבים ראשון ושני מיענער [מ"נואר"], ועוזרים על עשה דראשון לכס לחדשי השנה, יעיי"ש.

התשובה לזה היא פשוטה, דהרי באמת מקיימין מצות זכור את יום השבת לקדשו באמירת היום יום בכל יום, ובספר פלא יועץ, כמדומה לי [צפלא יועץ לא נמצא, אך עיין בליקוטי מהרי"ח סדר שיר של יום שהביאו], כתב לומר תמיד קודם אמירת היום פסוק זכור את יום השבת לקדשו, כדי לזכור לקיים באמירת היום זכירה דשבת וכדברי הרמב"ן, וכן ראיתי אצל רבתי ז"ל, וכן אני נוהג אחריהם. ודי לקיים מצוה דזכירת שבת צפועים אחת ביום, דהא מצות עשה דזכירת עמלק אנו מקיימין פעם אחת בשנה, וזה שמזכיר שם היום כגון ואנטאג כו' אינו סתירה גלויה לקרא דזכור את יום השבת, על כן אין נוהרין בזה אפילו גדולים וצדיקים*. אבל צמה שכתבתי בצפרי הנ"ל בשם העין יעקב דהתורה צויתה שלא לחשב חשבון חדשים רק מניסן, בזה שיחשוב יענער לראשון תהיה סתירה גלויה לציויי התורה הנ"ל שמחשב חדש אחר לראשון, על כן שפיר הזהירו על זה רבתינו הקדושים שאסור לעשות כן. ואחר שנדפס צפרי הנ"ל מלאמי בקינור שו"ע [צהגהות לחם הפנים סי' ס"ב סק"א] שהביא גם כן להזהיר על זה, ודייק לה מהרמב"ן פרשת צא, ודו"ק.

* עיין מ"ש רבינו בזה בקו"א למשנה שכיר ח"א אות קצ"ו. ועיין בחרדים פ"א ממצוות עשה התלויות בלב סקל"ג שכתב ח"ל, ולכן לא יהיה זו זכרון שבת ממנו, וכשנמנה הימים לא נמנה כגוים לוני"ש מארטי"ש מארקולי"ש, אלא אחד בשבת וכו', באופן שלא ימוש מפיו בכל יום זכרון שבת, עכ"ל.

אחר כתיב הנ"ל מצאתי שהטורי אכן צפרק צ' דמגילה
[ד"ה שלא יקרא למפרע] עמד על דברי רש"י
דברכות הנ"ל צמה שפירש כן, דעל זה לא נריך כלל פסוק,
דהוי רק כמתלוץ צאין מוצן כלל, ורק עיקר הילפותא אחי
להיכא דקורא הפסוקים למפרע, דיש על כל פנים הצנה לכל
פסוק ופסוק, עיי"ש.

ואולי יש לומר עוד, דעיינן בספרי משנה שכיר ח"א סי'
ה' ^{הארכתי} דהארכתי צענין זה בדברים אמיתיים לפע"ד,
עיינן שם כל הענין, והצאתי שם דיש חילוק בין למפרע
ולמפרע, דיש למפרע דיש צו שינוי גדול, כמו בקורא
בפסוק המצות למפרע, דהשינוי גדול כל כך דאין צו שום
הצנה, מה שאין כן כשקורא רק הפסוקים למפרע אין
השינוי גדול כל כך, דיש על כל פנים הצנה לכל פסוק
ופסוק, ורק השינוי הוא בין פסוק לפסוק. ואם כן לכאורה
יש להקשות מנא ליה צאמת דלמפרע דפסוקים גם כן
פסול, דלמא דוקא בלמפרע המצות לחוד פסול. ויש לומר
בזה דצאמת הקשו בתוס' דסוטה הנ"ל [ד"ה דכתיב],
הצאתי דצריהם שם בספרי, דסוטה ילפינן פסול דלמפרע
מאלה, ובק"ש מוהיו, אף דגם שם כתיב האלה, וכחצו למרץ
דהאלה נכרך לדרשה אחרינא, והיינו לכונה דק"ש צעי כונה,
(וע"ש בספרי שם), אך כחצתי שם בספרי בסוף הסימן
דלפי מה דקיימא לן דלא צעי כונה רק פסוק ראשון לבד
מה עצדינן עם האלה, יעיי"ש, ולפי דברינו פה אחי שפיר
דצאמת נריכין לשני הלימודים על שני מיני למפרע, על
פסוק א' ועל היפך המצות, ועל היפך דשני פסוקים צלי
המצות, ועל כן נקט רש"י על והיו פסול למפרע דמצות,
דעל למפרע דפסוקים ילפינן מאלה, ולא קשה מידי
קושייתו, ודו"ק.

והגבי דו"ש צאהצה ושלום מר אבין ידי"ג, ותלליח
בחורה, ותעלה מעלה מעלה על צמחי החורה
והיראה כאות נפשו ונפש ש"ב.

הק' ישכר שלמה טייכטהאל

צ' דקדקת על דברי רש"י, צרכות ריש פרק צ' י"ג
ע"א ד"ה מדברים הדברים, דפירש על דאין
קורין קריאת שמע למפרע, כגון וצבעריך ציתך מזוזות,
משמע לכאורה דדוקא דהיכא שקרא היפך המצות למפרע,
הלא קיימא לן דאף אם קורא הפסוקים למפרע לא ינא,
והוא רצותא טפי, ורמזת למגילה ריש פרק צ' י"ז ע"א,
דפסול לקרות אפילו הפסוקים למפרע, עד כאן קושייתך.

עיינן בסוטה דף י"ז ע"ב, כתבה למפרע פסולה דכתיב
[צמדבר ה, כג] וכתב את האלות האלה, ופרש"י
למפרע, שכתב צהיפך ממש מרישא לסיפא פסוק או שמים,
עכ"ל. הרי דגם שם פירש רש"י שכתב צהיפך ממש מרישא
לסיפא פסוק או שמים, כמו שפירש בצרכות, אלא דלכאורה
גם שם יוקשה קושייתך, למה לא פירש רצותא טפי דאפילו
צלא הפך המצות רק הפסוקים גם כן פסול.

ונראה לי דצאמת זו כונת רש"י צמה שכתב פסוק או
שמים, דלכאורה קשה על רבינו רש"י דתיבותיו
מדוקדקים מאד, כידוע דיש צ' נקיים על כל אות ואות
טרם כתבו, וכאן כתב דברים יתירים לכאורה, צמה שכתב
פסוק או שמים, דאם בפסוק א' פסול כל שכן בשמים. על
כן נראה דהך או שמים שכתב רש"י לא קאי על מה שכתב
במחלת דבריו שכתב ממש להיפך מרישא לסיפא, רק או
שמים הוא מלמא אחריתא לגמרי, ורצה לומר בזה דהפך רק
הפסוקים לבד, שכתב פסוק האחרון קודם הראשון, אבל
המצות שצפסוקים לא הפך, וכונה או שמים היינו או שמי
פסוקים לבד כתב למפרע צלא המצות. נמצא לפי זה דרש"י
כתב בפירושו שני אופנים למפרע, א' היכא דהפך המצות
והוא בפסוק אחד, והשני היכא דהמצות לא הפך רק
הפסוקים גם כן הוי למפרע, ואופן השני לא משכחת רק
בשני פסוקים על כן כתב או שמים, כן נראה בצאור כונה
רש"י, דאם כפשוטו יוקשה, אם בפסוק א' פסול כל שכן
שיפסל בשמים, אבל לדברינו אחי שפיר ואין צו תוספת כלל,
דרמז על צ' אופנים דלמפרע, וכנ"ל. נמצא לפי זה דשם
בסוטה הביא צאמת רש"י כל שני האופנים, וכאן בצרכות לא
חש להאריך ומדא מינייהו נקט, ומצינו הרבה כן בפירושו,
ודו"ק.

סימן כב

בענין טפח ושער באשה ערוה

ע"ד ששאלני כ"ח נ"י צענין המצואר צש"ס צרכות כ"ד
[ע"א], ובש"ע א"ח סי' ע"ה [סעי' א'],
צאשה ערוה, כמה שיעור טפח הנאמר כאן, אם ארכו טפח
ורחצו אפילו כל שהוא, או דילמא טפח על טפח צמשמע,

ב"ה, א' תצוה, תרצ"ד לפ"ק, פישטיאן יצ"ו.

לה' הישועה, לכבוד ידידי הרב המופלג הגדול
בתורה וביראה, כש"ת מו"ה מנחם מענדל
ברעסלויצער שליט"א, מלפנים רב בבית המדרש
ברעסלויא, וכעת מתגורר באמסטרדאם יצ"ו.